

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta ja laiksi lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavan lastensuojelulakia siten, että itsenäistymisvarojen viime-sijaiseksi maksupäiväksi muutettaisiin ajankohta, jolloin nuori täyttää 25 vuotta.

Esityksellä tehtäisiin korjaukset lastensuojelulaissa oleviin hallintolainkäyttölain viittauksiin ja muutettaisiin ne viittaussäännöksiksi eduskunnan 19 päivänä helmikuuta 2019 hyväksymään lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain (542/2019) voimaantulosäännöstä siten, että kunnan velvollisuutta järjestää jälkihuoltoa siihen saakka, kunnes jälkihuoltoon oikeutettu nuori täyttää 25 vuotta, ei sovellettaisi lapsiin ja nuoriin, joiden oikeus jälkihuoltoon on päättynyt ennen 1.1.2020.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT	3
1 Nykytila.....	3
1.1 Kunnan velvollisuus järjestää jälkihuoltoa ja itsenäistymisvarojen luovutus.....	3
1.2 Lastensuojelulain päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä.....	3
2 Ehdotetut muutokset	5
2.1 Itsenäistymisvarojen maksaminen	5
2.2 Lastensuojelulakiin tehtävät tarkistukset uuden oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain johdosta	5
2.3 Lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännös	7
3 Muut toteuttamisvaihtoehdot	7
4 Esityksen vaikutukset.....	8
4.1 Vaikutukset viranomaistoimintaan.....	8
4.2 Taloudelliset vaikutukset	8
4.3 Vaikutukset asianosaisiin.....	9
5 Asian valmistelu.....	9
6 Voimaantulo.....	10
7 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	10
LAKIEHDOTUKSET	12
lastensuojelulain muuttamisesta.....	12
lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta...	15
LIITTEET	16
RINNAKKAISTEKSTIT	16
lastensuojelulain muuttamisesta.....	16
lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta...	21

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Kunnan velvollisuus järjestää jälkihuoltoa ja itsenäistymisvarojen luovutus

Lastensuojelulain (417/2007) 75 §:n mukaan jälkihuoltoa on järjestettävä sijaishuollon päättymisen jälkeen sekä avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, jos sijoitus on kesännyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin edellä mainitulla tavalla lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle.

Lastensuojelulain muuttamista koskeneen hallituksen esityksen (HE 237/2018 vp) hyväksymisen yhteydessä edunkunta on hyväksynyt lakialoitteeseen (LA 86/2018 vp) sisältyneen lakiehdotuksen, joka koski jälkihuoltoajan nostamista. Lainmuutoksen johdosta kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen jatkuu siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta voimassaolevan 21 ikävuoden sijasta. Lastensuojelulain muutos (542/2019) tulee voimaan 1. tammikuuta 2020.

Lastensuojelulain 77 §:ssä säädetään itsenäistymisvaroista. Pykälän 3 momentin mukaisena lähtökohtana on, että itsenäistymisvarat maksetaan lapselle tai nuorelle jälkihuollon päättyessä. Lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai sen turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä itsenäistymisvarojen maksamista koskevasta pääsäännöstä voidaan kuitenkin poiketa. Tällöinkin itsenäistymisvarat on maksettava nuorelle viimeistään, kun hän täyttää 21 vuotta.

1.2 Lastensuojelulain päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä

Voimassa olevan lastensuojelulain (417/2007) mukaan huostaanotosta ja siihen liittyvästä sijaishuollosta päättää ensi vaiheessa viranhaltijan hakemuksesta hallinto-oikeus, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Päätös tulkitaan hallituksen esityksen (HE 252/2006 vp) mukaan vastentahtoiseksi myös tilanteissa, jossa sinänsä huostaanottoon voitaisiin suostua, mutta sijaishuollon järjestämistavasta ollaan erimielisiä.

Hallinto-oikeus toimii ensiasteen päätöksentekijänä myös lapsen tutkimista lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi koskevassa asiassa. Hallinto-oikeus voi lastensuojelulain 28 §:n mukaisesti viranhaltijan hakemuksesta antaa luvan lasta koskevaan lääkärin tai muun asiantuntijan tutkimukseen lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi, vaikka lapsen huoltaja nimenomaisesti kieltää tutkimuksen tekemisen.

Muissa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevissa asioissa ensivaiheen päätökset tehdään kunnassa viranhaltijatasolla. Lapsen ja perheen oikeusturvan kannalta erityisen merkittävisissä asioissa muutoksenhaku on ohjattu suoraan hallinto-oikeuteen. Lastensuojelulain 90 §:n mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta asioissa, jotka koskevat kiireellistä sijoitusta, kiireellisen sijoituksen jatkamista, suostumukseen perustuvaa huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa, huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista, huostassapidon lopettamista, yhteydenpidon rajoittamista, aineiden ja esineiden haltuunottoa, lähetyksen luovuttamatta jättämistä, liikkumisvapauden rajoittamista, eristämistä sekä erityistä huolenpitoa. Myös muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta suoraan hallinto-oikeudelta.

Ellei lastensuojelulaissa toisin säädetä, muissa asioissa muutoksenhakuun sovelletaan sosiaali- huoltolain ja hallintolainkäyttölain säännöksiä. Viranhaltijoiden päätöksiin, jotka koskevat esimerkiksi lastensuojelulain 7 luvussa säädetyn avohuollon tai 12 luvussa säädetyn jälkihuollon järjestämistä, haetaan siten oikaisua ensin sosiaalihuollosta vastaavalta toimielimeltä. Vasta toimielimen asiassa tekemästä päätöksestä voidaan valittaa hallinto-oikeuteen. Oikaisuvaatimus- menettely on käytössä myös toimeentulon ja asumisen turvaamista ja tiettyyn yksityiskotiin sijoittamisen kieltoa koskevissa asioissa.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa lastensuojelulain 92 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta ilman valituslupaa valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, kun kyse on lapsen huostaan- ottoa ja sijaishuoltoa, huostassapidon lakkaamista, yhteydenpidon rajoittamista, lupaa lapsen tutkimiseen, toimeentulon ja asumisen turvaamista, jälkihuoltoa ja tiettyyn yksityiskotiin sijoit- tamisen kieltoa koskevasta päätöksestä. Sen sijaan muutoksenhaussa kuntien välistä lastensuo- jelun järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevista hallinto-oikeuden päätöksistä edellytetään valituslupa. Valitusoikeus edellä mainituista asioista on asianosaisilla sekä sillä viranomaisella, joka on tehnyt päätöksen tai hakemuksen.

Muista hallinto-oikeuden lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevista päätöksistä ei voi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskielto korkeimpaan hallinto-oikeuteen koskee myös hallinto-oikeuden asian käsittelyn aikana tekemää päätöstä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty. Hallinto-oikeuden oikeudenkäynnin ai- kana antamaan väliaikaiseen määräykseen lapsen olinpaikasta, hoidosta ja kasvatuksesta ei myöskään saa lastensuojelulain mukaan erikseen hakea muutosta valittamalla.

Uusi laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa

Eduskunta on hyväksynyt 19 päivänä helmikuuta 2019 uuden lain oikeudenkäynnistä hallinto- asioissa (jäljempänä myös hallintoprosessilaki), joka kumoaa voimassa olevan hallintolainkäyt- tölain (586/1996). Uuden hallintoprosessilain voimaantulon myötä valittaminen hallinto-oikeu- den päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen muuttuu valituslupanvaraiseksi. Poikkeuksista tähän tulisi säätää erikseen laissa. Valituslupajärjestelmä säilyy muutoin nykyisellään eli kor- keimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa, jos asiassa täyttyy jokin laissa säädetty valituslupaperuste.

Valituslupaperusteet säilyvät uudessa laissa ennallaan. Valituslupan myöntämisen perusteena voi olla prejudikaatti- eli ennakkopäätösperuste, kun lainsäädännön tulkinta- ja soveltamiskäy- tännön yhdenmukaisuus ja ohjaaminen sitä edellyttävät. Valituslupa on myönnettävä myös, jos asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa ta- pahtuneen ilmeisen virheen vuoksi tai jos valituslupan myöntämiseen on muu painava syy. Täl- lainen syy voi olla esimerkiksi asian taloudellinen tai muu erityisen suuri merkitys valittajan oikeusturvan tai yleisen edun kannalta.

Valituslupasääntelyn tavoitteena on kehittää korkeimman hallinto-oikeuden asemaa nykyistä enemmän hallintoa ja hallintotuomioistuimia ratkaisullaan ohjaavan tuomioistuimen suuntaan. Valituslupajärjestelmän käyttöalan laajentamisen katsotaan mahdollistavan sen, että korkein hallinto-oikeus voi keskittyä nykyistä paremmin vaativiin oikeuskysymyksiin ja oikeuskäytän- nön yhtenäisyyden turvaamiseen. Valituslupasääntelyn katsotaan myös turvaavan osaltaan kor- keimman hallinto-oikeuden mahdollisuuksia turvata oikeudenkäynnin viivytyksettömyys asi- oissa, joissa on tärkeää saada ylimmän oikeusasteen ratkaisu (HE 29/2018 vp, s. 221).

Muussa laissa olevat yleisviittaukset hallintolainkäyttölakiin tarkoittavat uuden hallintoproses- silain 127 §:n mukaan viittausta tähän uuteen lakiin. Näin ollen uuden lain valituslupasäännös koskee myös kaikkia lastensuojelulain 92 §:n 1 momentissa tarkoitettuja asioita, sillä kyseisen

säännöksen mukaan muutoksenhaku säännöksessä tarkoitetuissa asioissa määräytyy hallintolainkäyttölain mukaan. Uuden hallintoprosessilain voimaantulon myötä valituslupa vaaditaan myös hallinto-oikeuden ensimmäisenä asteena antamista ratkaisuihin eli tahdonvastaista huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskeissa asioissa sekä lupaa lapsen tutkimista lastensuojelutarpeen selvittämiseksi koskeissa asioissa.

2 Ehdotetut muutokset

2.1 Itsenäistymisvarojen maksaminen

Kun jälkihuollon ikäraja nousee 25 ikävuoteen, on tarkoituksenmukaista tarkistaa lastensuojelulain 77 §:n 3 momenttia siten, että sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä olisi velvollisuus maksaa itsenäistymisvarat nuorelle viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta. Nykyisin itsenäistymisvarat on annettava itsenäistymässä olevalle nuorelle viimeistään hänen täyttäessään 21 vuotta.

2.2 Lastensuojelulakiin tehtävät tarkistukset uuden oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain johdosta

Esityksellä korjattaisiin lastensuojelulain 82, 89 ja 90 §:issä olevat yleisviittaukset hallintolainkäyttölakiin ja muutettaisiin ne viittauksiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin.

Valmistelemaa suullista käsittelyä hallinto-oikeudessa koskevan 84 §:n 1 momentin viittaus hallintolainkäyttölain 37 §:n 2 momenttiin muutettaisiin koskemaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 47 §:ä, joka koskee suullista valmistelua. Lisäksi 84 §:n 2 momentin viittaukset hallintolainkäyttölain 37 ja 38 §:än muutettaisiin koskemaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 57 §:ä, jossa säädetään suullisen käsittelyn järjestämisestä. Vaikka uuteen hallintoprosessilakiin sisältyy kumotun hallintolainkäyttölain tapaan myös rajoitettua suullista käsittelyä koskeva säännös, on tarkoituksenmukaista muuttaa lastensuojelulain 84 §:n viittaussäännös koskemaan uutta suullista valmistelua koskevaa 47 §:ä. Suullinen valmistelu voitaisiin uuden hallintoprosessilain mukaan järjestää sen selvittämiseksi, mistä asioista liittyvistä seikoista oikeudenkäynnin osapuolet ovat erimielisiä sekä mitä selvitystä vaatimusten tueksi on esitettävä. Suullisessa valmistelussa ei kuulutaisi todistajia eikä asiantuntijoita. Lastensuojelulain 84 § vastaisi siten sisällöltään voimassa olevaa lakia, mutta viittaukset muutettaisiin vastaamaan uutta lainsäädäntöä.

Muutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen koskevan lastensuojelulain 92 §:n 1 momentin viittaus hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Lisäksi kuntien välistä vastuunjako koskeva valituslupasäännös poistettaisiin. Muilta osin kyseinen 92 § säilyisi ennallaan.

Lastensuojelulain 92 §:ssä ei säädettäisi poikkeusta laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädettyyn valituslupajärjestelmään. Tämä tarkoittaa, että valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellytettäisiin uuden hallintoprosessilain voimaan tulon jälkeen kaikissa lastensuojelulain 92 §:n tarkoittamissa asioissa. Voimassa olevan lastensuojelulain mukaan valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellytetään ainoastaan kuntien järjestämis- ja kustannusvastuuta koskeissa asioissa.

Tarkastellessaan valituslupamenettelyn soveltuvuutta huostaanottoa koskeissa asioissa perustuslakivaliokunta on todennut että, tahdonvastaista huostaanottoa koskevat päätökset merkitse-

vät varsin tuntuva puuttumista lapsen ja hänen perheensä perusoikeuksiin. Toisaalta huostaanottoa koskevissa asioissa on valiokunnan mukaan myös sellaisia etenkin lapsen etuun liittyviä seikkoja, jotka puoltavat vahvasti asian joutuisaa käsittelyä ja huostaanottoa koskevien ratkaisujen lainvoimaiseksi tuleminen nopeuttamista. Perustuslakivaliokunta viittasi tältä osin korkeimman hallinto-oikeuden 17.9.2013 valtioneuvostolle tekemään esitykseen lastensuojelulain muutoksenhakusäännöksen muuttamiseksi (PeVL 55/2014 vp). Esitys koski niin huostaanottoasioita kuin niitäkin lastensuojeluasioita, joissa asiat on ratkaistu ensi asteena hallintopäätöksin.

Esityksessään korkein hallinto-oikeus katsoi lisäksi, että huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevan asian uudelleen käsittely samassa laajuudessa korkeimmassa hallinto-oikeudessa ei tuo uutta asian arvioimiseksi. Valituksissa näissä asioissa lähtökohtana on yleensä sama tosiseikkoja koskeva erimielisyys, joka on jo hallinto-oikeudessa laajan aineiston perusteella ratkaistu. Korkein hallinto-oikeus toi myös esille, ettei se valtaosassa ratkaisuja muuta hallinto-oikeuden päätöstä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 21 §:stä ei johdu estettä valituslupasääntelyn ulottamiselle lastensuojeluasioihin – mukaan lukien tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoon määräämistä koskevat asiat – jos muilla oikeusturvajärjestelyillä kyetään turvaamaan lasten ja heidän perheidensä oikeusturva (PeVL 55/2014 vp).

Asianosaisilla ja viranomaisilla säilyisi valituslupamenettelyssä edelleen mahdollisuus hakea muutosta hallinto-oikeuden antamaan päätökseen, mikäli korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaiset valitusluvan myöntämisen perusteet eivät rajoitu ennakkopäätösperusteeseen, vaan lupa on myönnettävä myös asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi tai jos valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy. Huomioiden lastensuojelua koskevien päätösten erityinen luonne lapsen etuun sekä perhe-elämän suojaan voimakkaasti kohdistuvina toimenpiteinä olisi oikeusturvanäkökohdista perusteltua pitää valitusluvan myöntämisen kynnys matalana pykälässä tarkoitettujen päätösten osalta.

Hallinto-oikeusvaiheen antama oikeussuoja turvaa osaltaan lastensuojeluasioiden laadun ja merkittävyyden edellyttämät oikeusturvatakeet. Kun hallinto-oikeudessa käsitellään lastensuojeluasiaa, asianosaisilla on käytettävissään kaikki hallintoprosessilaissa säädetty menettelylliset oikeussuojatakeet, kuten oikeus suulliseen käsittelyyn. Lapsen edun turvaamisen näkökulmasta on lisäksi olennaista, että lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevaa asiaa käsiteltäessä ja ratkaistaessa hallintotuomioistuimen kokoonpanoon kuuluu myös lastensuojeluasioihin perehtynyt asiantuntijajäsen.

Huostaanottojen osalta on lisäksi huomioitava, että vaikka kyse on toistaiseksi voimassa olevasta päätöksestä, on huoltajalla, vanhemmalla ja 12 vuotta täyttäneellä lapsella aina mahdollisuus hakea huostassapidon lopettamista ja saada näin asia uudelleen käsittelyyn. Huostaanoton lopettamista koskevan hakemuksen johdosta annetusta päätöksestä on puolestaan mahdollisuus valittaa suoraan hallinto-oikeuteen.

Siirtymällä valituslupamenettelyyn voitaisiin lyhentää lastensuojelua koskevien oikeudenkäyntien kokonaiskestoa erityisesti niiden tapauksien osalta, joissa korkein hallinto-oikeus ei myönnä valituslupaa. Pitkät oikeusprosessit ovat lasten ja perheiden näkökulmasta raskaita ja vaikeuttavat työskentelyä perheiden kanssa tilanteiden korjaamiseksi. Lapsen edun mukaista on saada oikeudenkäynti päättymään kokonaiskestoltaan kohtuullisessa ajassa.

2.3 Lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännös

Lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain (542/2019) siirtymäsäännöstä esitetään muutettavan siten, että jälkihuollon järjestämisvelvollisuutta koskevaa uutta 75 §:n 3 momenttia ei sovellettaisi niihin lapsiin ja nuoriin, joiden jälkihuolto-oikeus on päättynyt ennen lain voimaantuloa 1.1.2020. Muutoksen tarkoituksena on täsmentää jo hyväksytyin lastensuojelulain muutoksen soveltamisalaa, jonka osalta eduskunta ei ole säätänyt voimaantulosäännöksessä.

Laki ei kuitenkaan estäisi kuntaa tarjoamasta jälkihuoltoa myös niille nuorille ja lapsille, joiden oikeus jälkihuoltoon on nykyisen lain mukaan jo päättynyt, mikäli tuki katsotaan tarpeelliseksi. Tähän kunnalla ei kuitenkaan olisi lakiin perustuvaa velvollisuutta.

3 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Valmistelussa on pohdittu myös mahdollisuutta säätää lastensuojelulaissa poikkeus laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädettyyn valituslupajärjestelmään ja siten säilyttää vapaa muutoksenhakuoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen osassa lastensuojelulain 92 §:n 1 momentin tarkoittamissa asioissa.

Koska korkein hallinto-oikeus toimii vastentahtoista huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä lapsen tutkimista koskevissa asioissa ainoana muutoksenhakuasteena, tarkoittaisi valituslupavaatimuksen laajentaminen näihin asiaryhmiin merkittävää rajoitusta yksittäisen asianosaisen muutoksenhaluoikeuteen. Sen sijaan muissa voimassa olevan lastensuojelulain 92 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa asianosaisilla on mahdollisuus valittaa kunnan viranhaltijan tekemästä päätöksestä ensin vapaasti hallinto-oikeuteen. Lisäksi osassa momentissa tarkoitetuista asioista tätä vaihtoa edeltää oikaisumenettely.

Vapaata muutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen tahdonvastaisten huostaanottojen ja lapsen tutkimista koskevien lupien osalta puoltaisi näihin päätöksiin liittyvä korostunut oikeusturvan tarve. Huostaanotto merkitsee voimakasta puutumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen samoin kuin PL 10 §:n 1 momentissa säännellyn yksityiselämän ja perhe-elämän suojaan (PeVL 58/2006 vp). Käytännössä huostaanotto tarkoittaa useimmiten lapsen fyysistä erottamista biologisista vanhemmistaan, minkä lisäksi merkittävä osa huoltajan oikeuksista siirtyy huostaanoton jälkeen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Myös lapsen tutkimista koskeva lupa-asia merkitsee voimakasta julkisen vallan puuttumista lapsen ja vanhemman yksityisyyden ja perhe-elämän suojaan sekä lapsen koskemattomuuteen, vaikka päätökselle on lapsen edusta lähtevä tarve.

Päätöksenteko huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevissa asioissa sekä lapsen tutkimista koskevissa lupahakemusasioissa edellyttää perus- ja ihmisoikeuksien välistä punnintaa sekä lapsen edun tapauskohtaista arviointia. Säätämällä poikkeus yleiseen valituslupajärjestelmään mainittujen asiaryhmien osalta säilytettäisiin lastensuojeluasian asianosaisella mahdollisuus saada valitusasiansa käsitellyksi aina täysmittaisessa oikeudenkäynnissä. Tämä vahvistaisi asianosaisen oikeusturvaa.

Valituslupajärjestelmän soveltamisella on merkitystä myös osallisuuden näkökulmasta. Asioissa, joissa valituslupaa ei myönnetä, ei korkein hallinto-oikeus yleensä kuule asianosaisia tai hanki viranomaisen lausuntoa. Säilyttämällä vapaa muutoksenhakuoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen vastentahtoisien huostaanottojen ja lapsen tutkimista koskevien lupien osalta varmistettaisiin, että asianosaiset tulisivat kuulluksi aina lastensuojelua koskevassa valitusasiassa.

Valmistelussa on päädytty vapaata muutoksenhakua puoltavista seikoista huolimatta siihen, että lastensuojelulaissa ei ole välttämätöntä säätää poikkeusta laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädettyyn valituslupamenettelyyn. Hallinto-oikeusvaiheen tarjoaman oikeussuojan voidaan katsoa turvaavan riittävällä tavalla myös hallinto-oikeuden ensiasteena käsittelemien lastensuojeluasioiden laadun ja merkittävyyden edellyttämät oikeusturvatakeet. Asianosaisella olisi myös aina mahdollista hakea huostassapidon lopettamista ja näin saada asiansa uudelleen käsittelyyn. Lisäksi valituslupaperusteiden avulla turvattaisiin asianosaisen oikeussuoja silloin, kun asiassa on tarpeen saada ylimmän oikeusasteen ratkaisu.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset viranomaistoimintaan

Vaikutukset kuntien toimintaan

Kun nuoren oikeus jälkihuoltoon nousee jo hyväksytyin lainmuutoksen (542/2019) nojalla 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen, 20-vuotiaiden jälkihuolto-oikeus jatkuu neljä lisävuotta. Kuntien jälkihuollon järjestämisvelvollisuus jatkuu siten enimmillään 4 vuotta lisää. Mikäli arvioidaan, että nykyisistä jälkihuollettavista 1/3 eli noin 2670 nuorta täyttäisi 21 vuotta ja heidän jälkihuollon palvelunsa jatkuisivat nykyisellä konseptilla, edellyttäisi tämä kuntien sosiaalityöntekijöiden lisäresursointia arviolta noin 67 henkilötyövuotta.

Vaikutukset korkeimman hallinto-oikeuden toimintaan

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuu lastensuojelulain mukaisia asioita kuudessa alaryhmässä. Vuonna 2018 korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapui 230 huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaa asiaa (vuonna 2017 180; vuonna 2016 212; vuonna 2015 198). Huostassapidon lopettamista koskevia asioita saapui 25 (21; 42; 38), yhteydenpidon rajoittamista koskevia asioita saapui 41 (38; 41; 62) ja muita lastensuojeluasioita 42. Yhteensä lastensuojeluasioita tuli vuonna 2018 vireille korkeimmassa hallinto-oikeudessa 338.

Uutta hallintoprosessilakia koskevan hallituksen esityksen arvion mukaan lain voimaan tultua valituslupa myönnettäisiin arviolta noin 15 %:ssa valituslupa-asioita (HE 29/2018 vp, s. 60). Lastensuojeluasioissa tulitaisiin tämän arvion mukaisesti myöntämään jatkossa noin 30-40 valituslupaa vuosittain. Tämä vähentäisi korkeimman hallinto-oikeuden käsittelemien lastensuojeluasioiden määrää noin kolmella sadalla valituksella vuodessa.

Vaikutukset muiden viranomaisten toimintaan

Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittävää vaikutusta muiden viranomaisten toimintaan. Lastensuojelulain muutoksenhakujärjestelmän muuttumisen seurauksena päätöksen tai hakemuksen tehneen viranomaisen tulisi hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta, jos se hakisi muutosta hallinto-oikeuden päätökseen.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Jälkihuollon ikärajan nosto lastensuojelulain muutosesityksen hyväksymisen yhteydessä perustui lakialoitteeseen, jossa ei ollut mukana kustannusarviota. Jälkihuollon piirissä on tällä hetkellä noin 8 000 lasta ja nuorta. Jälkihuollossa olevista asiakkaista 18 vuotta täyttäneitä nuoria on noin 86 % eli 6 880 nuorta ja alle 18-vuotiaita 14 % eli noin 1 120 lasta. Vuosittain noin 1 500 sijoitettua lasta saavuttaa täysikäisyyden. Oletettavasti suuri osa heistä jatkaa jälkihuollon asiakkaina. Jälkihuollon kustannukset yli 18-vuotaiden nuorten osalta ovat noin 30 000 000 euroa.

Kun nuoren oikeus jälkihuoltoon nousee 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen, 20-vuotiaiden jälkihuolto-oikeus jatkuu neljä lisävuotta. Mikäli arvioidaan, että nykyisistä jälkihuollettavista 1/3 eli noin 2670 nuorta täyttäisi 21 vuotta ja heidän jälkihuollon palvelunsa jatkuisivat nykyisellä konseptilla, lisäkustannus olisi ensimmäisenä vuonna arviolta noin 12 miljoonaa euroa (4 348 € x 2670 nuorta) ja kolmena sitä seuraavana vuonna noin 12 miljoonaa euroa kunakin vuonna. Jälkihuollon palvelujen tarve ja intensiteetti ja sitä myöten kustannukset kuitenkin vähenevät huomattavasti nuoren iän myötä, joten lisäkustannus on arviolta alle edellä mainitun 12 milj. €. Kustannukset on otettu huomioon täysimääräisesti kuntien peruspalvelujen rahoituksessa.

Tällä esityksellä muutettaisiin jo hyväksytyin lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain (542/2019) voimaantulosäännöstä täsmentämällä, että kunnan velvollisuutta järjestää jälkihuoltoa siihen saakka, kunnes jälkihuoltoon oikeutettu nuori täyttää 25 vuotta, ei sovellettaisi lapsiin ja nuoriin, joiden oikeus jälkihuoltoon on päättynyt ennen 1.1.2020. Esityksestä ei siten aiheudu jo hyväksytyin lainmuutoksen ylittäviä kustannuksia.

Lastensuojelulain muutoksenhakujärjestelmän muutos tulisi vähentämään korkeimman hallinto-oikeuden käsittelemien lastensuojeluasioiden määrää. On oletettavaa, että jatkossa valituslupa tullaan myöntämään murto-osassa lastensuojeluasioita. Tästä aiheutuu kustannussäästöä työmäärän ja henkilötyövuositarpeen vähenemisenä.

4.3 Vaikutukset asianosaisiin

Valituslupasääntely ei vaikuttaisi asianosaisen oikeuteen valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä, vaan siihen, missä laajuudessa valitus tutkitaan. Valituslupa-asiassa korkein hallinto-oikeus tutkii ensin, onko kyseessä olevassa tapauksessa valituslupan myöntämisen perustetta. Jos valituslupaperuste on olemassa, korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa. Valituslupan myöntämisen perusteet eivät rajoitu ennakkopäätösperusteeseen, vaan lupa on myönnettävä myös asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi tai jos valituslupan myöntämiseen on muu painava syy. Korkein hallinto-oikeus ottaisi siten valituslupan myöntämistä koskevassa harkinnassa huomioon oikeuskäytännön yhtenäisyyden ohella myös asiaan osallisten oikeus-suojan tarpeen yksittäisissä tapauksissa.

Oikeudenkäyntien kokonaiskesto lyhenisi niissä asioissa, joissa korkein hallinto-oikeus ei myöntäisi valituslupaa. Joutuisa oikeuskäsittely edistää lapsen tilanteen vakauttamista sekä lasten kanssa työskentelevien tahojen mahdollisuuksia antaa lapselle vakaat ja turvalliset kasvuolosuhteet. Pitkään oikeuskäsittelyyn liittyvä epävarmuus on omiaan haittaamaan lapsen ja perhe-elämän myönteistä kehitystä.

Toisaalta valituslupamenettelyyn siirtyminen johtaisi siihen, että valtaosassa lastensuojelua koskevista asioista ei jatkossa myönnettäisi valituslupaa. Vastentahtoisien huostaanottojen osalta tämä tarkoittaa, että valtaosa niitä koskevista päätöksistä jäisi ensiasteen ratkaisun varaan. Valituslupajärjestelmän soveltamisella on asianosaisen kannalta merkitystä myös osallisuuden näkökulmasta. Asioissa, joissa ei myönnetä valituslupaa, ei korkein hallinto-oikeus yleensä kuule asianosaisia tai hanki viranomaisen lausuntoa.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkavalmisteluna.

Lastensuojelulain muutosesitys oli lausuntokierroksella x.x.-x.x.2019. Lastensuojelulain muutosesityksestä annettiin yhteensä xx lausuntoa. Yhteenvedo lausunnoista:.....

Asia on käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa xx.xx.2019.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Uusia säännöksiä valitusluvasta sovellettaisiin ehdotetun lain voimaan tultua annettuihin hallinto-oikeuden päätöksiin.

7 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä ei ehdotettaisi säädettäväksi poikkeusta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädettyyn valituslupajärjestelmään. Uudessa hallintoprosessilaissa on lähtökohdana, että hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Muutos valitusluvan pääsääntöisyydestä myötäilee perustuslakivaliokunnan uudempiä, vuodesta 2012 noudattamaa tulkintalinjaa, jonka mukaan valituslupajärjestelmän laajentamiseen ei ole enää syytä suhtautua lähtökohtaisen pidättyvästi (ks. PeVL 32/2012 vp).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa turvattu oikeus saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa toteutuu, kun oikeudenmukainen oikeudenkäynti järjestetään vähintään yhdessä oikeusasteessa. Jos tuomioistuimessa ratkaistu asia on sopimusvaltiossa mahdollista saada muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi, tulee menettelyn myös toisessa tuomioistuinaasteessa täyttää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset. Artikla ei kuitenkaan edellytä muutoksenhakuprosessin olevan joka suhteessa samanlainen ensimmäisen asteen oikeudenkäynnin kanssa. Esimerkiksi valituslupamenettely voi täyttää artiklan vaatimukset, vaikka valittajalle ei annettaisikaan mahdollisuutta tulla henkilökohtaisesti kuulluksi muutoksenhakutuomioistuimessa.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt valituslupajärjestelmää ja sen laajentamista tarkasteltaessa keskeisenä varmistua siitä, että muutoksenhakujärjestelmä kokonaisuutena turvaa sekä oikeusturvan saatavuuden ja riittävyyden että asian käsittelyn niin joutuisasti kuin se on oikeusturva-vaatimuksen valossa mahdollista. Järjestelmän soveltamisen tulisikin kaikissa asiaryhmissä perustua yhtenäiseen ja johdonmukaiseen arviointiin perustellun oikeussuojan tarpeesta. Tällöin on tarkasteltava etenkin sitä, turvaavatko korkeinta hallinto-oikeutta edeltävät muutoksenhakujärjestelyt kyseisessä asiaryhmässä asian laadun ja merkittävyyden edellyttämät oikeusturvatakeet. Merkitystä on myös sillä, riittääkö korkeimman hallinto-oikeuden velvollisuus tai mahdollisuus valitusluvan myöntämiseen laissa säädettyjen perusteiden täytyessä turvaamaan oikeusturvan saatavuuden kyseisessä asiaryhmässä. Myönteisissä tapauksissa valituslupajärjestelmän soveltaminen on perustuslain 21 §:n valossa yleensä perusteltua (PeVL 32/2012 vp, ks. myös PeVL 55/2014 vp).

Uuden hallintoprosessilain voimaantulon myötä valituslupasääntelyn piiriin tulisivat kaikki lastensuojeluasiat, joista saa nykyisin valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa. Valituslupa vaadittaisiin myös tahdonvastaista huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevissa asioissa sekä lapsen tutkimista koskevaa lupaa koskevissa asioissa, joissa korkein hallinto-oikeus toimii ainoana muutoksenhakuasteena.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valtioneuvoston piirissä olisi sen näkemyksen mukaan syytä selvittää mahdollisuutta laajentaa valituslupajärjestelmää jatkossa lastensuojeluasioihin, mukaan lukien tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoon määräämistä koskevat asiat. Pe-

rustuslain 21 §:stä ei valiokunnan mielestä johdu estettä tällaiselle sääntelylle, jos muilla oikeusturvajärjestelyillä kyetään turvaamaan lasten ja heidän perheidensä oikeusturva (PeVL 55/2014 vp).

Toisaalta perustuslakivaliokunta on pitänyt valituslupavaatimuksen kohdistamista tuomioistuimen ensimmäisenä asteena antamaan päätökseen poikkeuksellisenä muutoksenhakuoikeuden rajoituksena, jolle tulee olla oikeusturvan ja muutoksenhaun kannalta painavat, yleisesti hyväksyttävät ja erityiset perusteet. (PeVL 68/2014 vp. Ks. myös PeVL 33/2012 vp, s. 3/I).

Lastensuojeluasiat kohdistuvat voimakkaasti lapsen etuun sekä perhe-elämän suojaan. Tahdonvastaista huostaanottoa koskevat päätökset merkitsevät erityisen tuntuva puuttumista lapsen ja perheen perusoikeuksiin, minkä vuoksi näihin päätöksiin liittyy korostunut oikeussuojan tarve.

Asianosaisilla säilyisi mahdollisuus saattaa asiansa korkeimman hallinto-oikeuden tutkittavaksi. Jos asiassa on jokin valitusluvan myöntämisen perusteista, korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa. Korkein hallinto-oikeus voi myöntää valitusluvan ennakkopäätösperusteella ohella myös ilmeisen virheen tai muun painavan syyn perusteella. Korkein hallinto-oikeus ottaisi siten valituslupaa koskevassa harkinnassa huomioon myös oikeussuojan tarpeen yksittäisissä tapauksissa.

Lisäksi asianosaisilla olisi käytettävissään kaikki hallintoprosessilaissa säädetty menettelylliset oikeussuojatakeet, kun lastensuojeluasia on hallinto-oikeuden käsiteltävänä. Keskeisiä takeita ovat oikeus suulliseen käsittelyyn sekä hallinto-oikeuden velvollisuus asian selvittämiseen lapsen edun huomion ottavalla tavalla. Lisäksi tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoon kuuluu lastensuojeluun perehtynyt asiantuntijajäsen.

Vaikka tahdonvastaista huostaanottoa koskeva asia tulee hallinto-oikeudessa ensi vaiheessa ratkaistavaksi, myös näissä asioissa hallinto-oikeuskäsittelyä edeltää lastensuojelutarpeen selvittäminen lastensuojeluviranomaisen toimesta kunnassa. Usein taustalla on monivuotinen lastensuojelun asiakkuus, ja viranomaiset tuntevat hyvin perheen ja sen ongelmat. Ennen huostaanottopäätöstä työskentely perheen kanssa on intensiivistä, ja perheelle tarkoitettujen avoimuuden tukitoimien toimivuutta on arvioitu kuntatasolla. Hallinto-oikeudella on siten käytettävissään laaja lapsen ja perheen olosuhteita koskeva kirjallinen aineisto myös hakemuksella vireille tulevissa lastensuojeluasioissa. Tämän aineiston perusteella voidaan arvioida, pitävätkö lastensuojelutoimen perusteena olevat tosiseikat paikansa ja tehdä lapsen edun mukainen perusteltu ratkaisu lastensuojelutoimien tarpeesta.

Valituslupamenettely lyhentäisi lastensuojelua koskevien oikeudenkäyntien kestoa erityisesti niiden asioiden osalta, joissa korkein hallinto-oikeus ei myöntäisi valituslupaa ja edistäisi siten käsittelyn joutuisuutta, joka on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tae. Joutisuusvaatimus ilmentää osaltaan lastensuojeluasioissa sovellettavaa lapsen edun periaatetta, joka sisältyy myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Esitystä ei ole tarpeen saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Eduskunnan hyväksyttäväksi annetaan seuraavat lakiehdotukset.

1.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 77, 82, 84, 89, 90 ja 92 § sellaisina kuin niistä ovat 89 § osaksi laeissa 88/2010 ja 1302/2014, 90 § laissa 1302/2014 sekä 92 § osaksi laissa 88/2010 seuraavasti:

77 §

Itsenäistymisvarat

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, 40 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon.

Jollei lapsella tai nuorella ole sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitettuja tuloja, korvauksia tai saamia taikka jos ne ovat riittämättömät, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tuettava sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle jälkihuollon päättyessä taikka lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päättyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana.

82 §

Asian käsittelyä koskevat yleiset säännökset

Tässä laissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on voimassa, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (/) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

84 §

Valmisteleva suullinen käsittely hallinto-oikeudessa

Huostaanottoa koskevan asian tultua vireille hallinto-oikeus voi asian kirjallisen valmistelun ohella järjestää oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 47 §:ssä säädetyn suullisen valmistelun selvittääkseen asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet. Käsittelyssä on tarkoitus erityisesti selvittää, mistä asianosaiset ja hakemuksen tai päätöksen tehnyt viranomainen ovat erimielisiä sekä mitä todisteita vaatimusten tueksi on esitettävissä. Käsittelyssä ei voida ottaa vastaan suullista todistelua eikä kuulla asiantuntijoita.

Asian käsittely jatkuu suullisen valmistelun jälkeen kirjallisena käsittelynä tai asiassa voidaan järjestää suullinen käsittely siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 57 §:ssä säädetään.

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista; ja
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista.

Muutosta 37 §:ssä tarkoitettua sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä vanhempi, jonka kanssa yhdessä asumista päätös koskee.

Muutosta 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja.

Sen lisäksi, mitä tämän pykälän 1–4 momentissa säädetään, 12 vuotta täyttänyt lapsi saa hakea erikseen muutosta häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (/) säädetään.

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (/) säädetään asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 6) 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 7) 65 §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden haltuunottoa;
- 8) 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähetyksen luovuttamatta jättämistä;
- 9) 69 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
- 10) 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
- 11) 72 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpitoa.

Muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Ellei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muutoksenhakuun muutoin, mitä sosiaalihuolto-laissa ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (/) säädetään.

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tämän lain 43 §:ssä tarkoitetuista lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lakkaamista, 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista, 28 §:ssä tarkoitettua lupaa lapsen tutkimiseen, 35 §:ssä tarkoitettua toimeentulon ja asumisen turvaamista, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettua jälkihuoltoa, 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa sekä 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettua kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetään.

Hakemuksen tai päätöksen tehneellä viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätöksestä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Hallinto-oikeuden antamaan muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Hallinto-oikeuden asian käsittelyn aikana tekemästä päätöksestä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty, ei kuitenkaan saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden antamasta 83 §:ssä tarkoitettua väliaikaisesta määräyksestä ei saa hakea erikseen muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaan tuloa annettuun hallinto-oikeuden päätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain (542/2019) voimaantulosäännökseen uusi 3 momentti seuraavasti:

Lapseen ja nuoreen, jonka oikeus 75 §:ssä tarkoitettuun jälkihuoltoon on päättynyt ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä päivänä _____ kuuta 20 _____

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru

1.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 77, 82, 84, 89, 90 ja 92 § sellaisina kuin niistä ovat 89 § osaksi laeissa 88/2010 ja 1302/2014, 90 § laissa 1302/2014 sekä 92 § osaksi laissa 88/2010 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

77 §

77 §

Itsenäistymisvarat

Itsenäistymisvarat

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, 40 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon.

Jollei lapsella tai nuorella ole sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, 40 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon.

Jollei lapsella tai nuorella ole sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain

14 §:ssä tarkoitettuja tuloja, korvauksia tai saamia taikka jos ne ovat riittämättömät, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tuettava sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle jälkihuollon päättyessä taikka lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä viimeistään hänen täyttäessään 21 vuotta.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päätyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana.

14 §:ssä tarkoitettuja tuloja, korvauksia tai saamia taikka jos ne ovat riittämättömät, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tuettava sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle jälkihuollon päättyessä taikka lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päätyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana.

82 §

Asian käsittelyä koskevat yleiset säännökset

Tässä laissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

84 §

Valmisteleva suullinen käsittely hallinto-oikeudessa

Huostaanottoa koskevan asian tultua vireille hallinto-oikeus voi asian kirjallisen valmistelun ohella järjestää hallintolainkäyttölain 37 §:n 2 momentissa säädetyn rajoitetun suullisen käsittelyn selvittääkseen asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet. Käsittelyssä on tarkoitus erityisesti selvittää, mistä asianosaiset ja hakemuksen tai päätöksen tehnyt viranomainen ovat erimielisiä sekä mitä todis-

82 §

Asian käsittelyä koskevat yleiset säännökset

Tässä laissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on voimassa, mitä *oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa* (/) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

84 §

Valmisteleva suullinen käsittely hallinto-oikeudessa

Huostaanottoa koskevan asian tultua vireille hallinto-oikeus voi asian kirjallisen valmistelun ohella järjestää *oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain* 47 §:ssä säädetyn suullisen valmistelun selvittääkseen asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet. Käsittelyssä on tarkoitus erityisesti selvittää, mistä asianosaiset ja hakemuksen tai päätöksen tehnyt viranomainen ovat erimielisiä sekä

teita vaatimusten tueksi on esitettävissä. Käsitteilyssä ei voida ottaa vastaan suullista todistelua eikä kuulla asiantuntijoita.

Asian käsittely jatkuu *1 momentissa tarkoitettun rajoitetun* suullisen käsittelyn jälkeen kirjallisena käsittelynä tai asiassa voidaan järjestää suullinen käsittely siten kuin hallintolainkäyttölain 37 ja 38 §:ssä säädetään.

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista; ja
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista.

Muutosta 37 §:ssä tarkoitettua sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä vanhempi, jonka kanssa yhdessä asumista päätös koskee.

Muutosta 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja.

Sen lisäksi, mitä tämän pykälän 1–4 momentissa säädetään, 12 vuotta täyttänyt lapsi saa hakea erikseen muutosta häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

mitä todisteita vaatimusten tueksi on esitettävissä. Käsitteilyssä ei voida ottaa vastaan suullista todistelua eikä kuulla asiantuntijoita.

Asian käsittely jatkuu suullisen *valmistelun* jälkeen kirjallisena käsittelynä tai asiassa voidaan järjestää suullinen käsittely siten kuin *oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain* 57 §:ssä säädetään.

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista; ja
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista.

Muutosta 37 §:ssä tarkoitettua sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä vanhempi, jonka kanssa yhdessä asumista päätös koskee.

Muutosta 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja.

Sen lisäksi, mitä tämän pykälän 1–4 momentissa säädetään, 12 vuotta täyttänyt lapsi saa hakea erikseen muutosta häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä *oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa* (/) säädetään.

90 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 6) 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 7) 65 §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden haltuunottoa;
- 8) 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähetyksen luovuttamatta jättämistä;
- 9) 69 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
- 10) 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
- 11) 72 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpitoa.

Muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Ellei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muutoksenhakuun muutoin, mitä sosiaalihuoltolaissa ja hallintolainkäyttölaissa säädetään.

90 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin *oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa* (/) säädetään asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 6) 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 7) 65 §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden haltuunottoa;
- 8) 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähetyksen luovuttamatta jättämistä;
- 9) 69 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
- 10) 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
- 11) 72 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpitoa.

Muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Ellei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muutoksenhakuun muutoin, mitä sosiaalihuoltolaissa ja *oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa* (/) säädetään.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tämän lain 43 §:ssä tarkoitetuista lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitettuista huostassapidon lakkaamista, 63 §:ssä tarkoitettuista yhteydenpidon rajoittamista, 28 §:ssä tarkoitettuista lupaa lapsen tutkimiseen, 35 §:ssä tarkoitettuista toimeentulon ja asumisen turvaamista, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettuista jälkihuoltoa, 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa sekä 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettuista kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. *Tämän lain 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettuista kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan.*

Hakemuksen tai päätöksen tehneellä viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätöksestä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Hallinto-oikeuden antamaan muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun lapsi- ja perhekoh- taista lastensuojelua koskevaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Hallinto-oikeuden asian käsittelyn aikana tekemästä päätöksestä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty, ei kuitenkaan saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden antamasta 83 §:ssä tarkoitettuista väliaikaisesta määräyksestä ei saa hakea erikseen muutosta.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tämän lain 43 §:ssä tarkoitetuista lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitettuista huostassapidon lakkaamista, 63 §:ssä tarkoitettuista yhteydenpidon rajoittamista, 28 §:ssä tarkoitettuista lupaa lapsen tutkimiseen, 35 §:ssä tarkoitettuista toimeentulon ja asumisen turvaamista, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettuista jälkihuoltoa, 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa sekä 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettuista kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin *laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa* säädetään.

Hakemuksen tai päätöksen tehneellä viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätöksestä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Hallinto-oikeuden antamaan muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun lapsi- ja perhekoh- taista lastensuojelua koskevaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Hallinto-oikeuden asian käsittelyn aikana tekemästä päätöksestä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty, ei kuitenkaan saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden antamasta 83 §:ssä tarkoitettuista väliaikaisesta määräyksestä ei saa hakea erikseen muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaan tuloa annettuun hallinto-oikeuden päätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain (542/2019) voimaantulosäännökseen uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Lapseen ja nuoreen, jonka oikeus 75 §:ssä tarkoitettuun jälkihuoltoon on päättynyt ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

-----
*Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta
20.*
